

УДК 378. 115: 377. 1: 687. 1

DOI: 10.31376/2410-0897-2019-3-41-130-140

ВИКОРИСТАННЯ КОЛЬОРУ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ШВЕЙНОЇ ГАЛУЗІ

Васенок Тетяна Михайлівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти та комп'ютерних технологій

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

e-mail: v-talya@ukr.net

ORCID ID: 0000-0001-6487-6501

Косолап Марина Святославівна

магістрантка

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

e-mail: kosolap8888@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-5648-0563

Проаналізовано вимоги сьогодення до процесу професійної підготовки майбутніх фахівців швейної галузі, наявні дослідження впливу кольору на людину й навколишнє середовище. Опрацьовано науково-методичну, психолого-педагогічну та спеціальну (з проектування швейних виробів) літературу. Розкрито можливості сприймання як першого етапу засвоєння знань; впливу кольору на психоемоційний стан людини та її відчуття, сприймання й уяву. Розроблено, експериментально перевірено та запропоновано рекомендації для викладацького складу закладів професійної та вищої професійної освіти з використання кольору одягу для впровадження у навчально-виробничий процес. Результати дослідження дозволять покращити процес професійної підготовки майбутніх фахівців не тільки швейної галузі.

Ключові слова: освітній процес, сприймання, колір, колір одягу, професійна підготовка.

Постановка проблеми. Однією з основних завдань системи національної освіти є підготовка висококваліфікованих фахівців усіх етапів виробництва товарів масового попиту різноманітного асортименту і високої якості. Сучасний ринок праці висуває нові вимоги до змісту і освітнього процесу майбутніх фахівців; потребує від них глибоких професійних знань та творчого підходу до справи. Посилення вимог до професійного навчання фахівців різних рівнів зумовлено необхідністю наближення до міжнародних стандартів якості.

Зростання вимог до якості швейних виробів і підготовка кадрів для цієї галузі вимагає вирішення актуальних питань сучасності: як навчати, за допомогою чого вчити, як досягти найкращих результатів.

Сучасна педагогічна наука прагне подолати дисбаланс між необхідним і фактичним рівнями освіти з метою успішної інтеграції в європейський освітній простір. Професійна освіта здійснює підготовку висококваліфікованих фахівців із урахуванням перспектив розвитку освіти і вдосконалення виробництва. Проблема професійної готовності майбутніх фахівців швейної галузі актуалізується соціально-економічними, науково-технічними, технологічними та виробничими змінами, які відбуваються у педагогіці та легкій промисловості.

Професійна підготовленість майбутніх фахівців визначається рівнем кваліфікації викладачів і потребує від них глибоких педагогічних знань, ґрунтовної загальної, технологічної та виробничої культури. Механізм формування особистісних, діяльнісних і соціальних якостей майбутнього фахівця швейної галузі легкої промисловості сьогодні зовсім інший, ніж у попередніх поколіннях.

Сучасність потребує переосмислення процесу професійної готовності майбутніх фахівців швейної галузі. Тому вдосконалення технологій навчання учнів (студентів) відповідно до сучасних вимог освітнього процесу може зробити реальний внесок у вирішення актуального завдання щодо якісної професійної підготовки майбутніх фахівців.

Для більшості фахівців (швейної галузі у тому числі) професійне становлення розпочинається у загальноосвітніх закладах освіти на уроках трудового навчання і технологій або закладах професійної освіти й продовжується у закладах вищої освіти.

Виготовленням одягу люди займалися з глибокої давнини. Серед чинників, здатних змінити зовнішній вигляд одягу і його власника, виділяється його колір.

Багато що у навколишньому світі сприймається завдяки кольору. Важко назвати сферу людської діяльності, у якій не було б кольорного чинника.

Колір, який виступає в ролі керуючого чинника для людини та який представляють в ролі складного об'єкта управління, чинить потужний вплив на поведінку і фізичний стан особи. З його допомогою можна створити комфортні умови праці, навчання і відпочинку; домогтися зменшення стомлюваності, поліпшення настрою, концентрації уваги, підвищення працездатності і т.д. Однією з найважливіших функцій кольору була, є і залишається здатність впливати на людину й навколишнє середовище.

Так само колір навчальної аудиторії, меблів, наочності, одягу учасників освітнього процесу впливає на навчання в цілому і незалежно від нашого ставлення до нього.

Отже, реалізувати соціальне замовлення суспільства на підвищення професійної підготовки майбутніх фахівців швейної галузі має грамотне застосування кольорів у навчально-виробничому процесі закладів професійної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Учених різних сфер діяльності цікавить феномен кольору. Початок науки про колір поклали найвидатніші вчені людства – Арістотель, Леонардо да Вінчі, Гете, М. Ломоносов; у наш час – С. Вавилов, В. Кравець, А. Матвеев, Л. Миронова, С. Норенков, І. Павлов, Т. Печкова, І. Савельєва, А. Толошний та багато інших.

Сучасні дослідники (Б. Базима, К. Бардін, А. Берзницька, Н. Густяков, Л. Миронова, В. Руденко, Г. Фрілінг, А. Еткінд, Л. Урванцев та ін.) виділили фізіологічну та психологічну складові впливу кольору на людину, які мають безпосередній зв'язок з емоціями. Б. Базима, А. Берзницька та Б. Бузима вивчали вплив кольору на емоції, характер та пізнавальні процеси людини.

Вивчення кольору та його впливу на людину відбувається завдяки різним наукам: у психології – для пізнання учнів та їх психологічного стану (Кевін О'Коннор); у математиці – для кращого вирішення задач (М. Густякова); у лінгвістиці – спосіб вивчення мов (І. Голубовська, Т. Зотова, С. Черненко); у навчанні – дослідження впливу кольору на процес мислення (К. Ауер, Г. Фрілін).

Український педагог С. Пальчевський у своїх дослідженнях висвітлює проблеми впливу кольору на характер сприймання навчального матеріалу та навіювального ефекту впливу кольору на свідомість та підсвідомість учнів.

Тому **метою** нашої **статті** є аналіз досліджень впливу кольору на людину, які можуть бути використані у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців швейної галузі легкої промисловості.

Виклад основного матеріалу. У культурі людства колір завжди мав велике значення з огляду на його тісний зв'язок із філософським й естетичним осмисленням світу. Тому питання кольору і колористики належить до проблематики багатьох наук.

Будь-яка інформація, яка надходить по одному з п'яти вхідних каналів (слух, дотик, нюх, смак, зір) так чи інакше обробляється організмом людини.

Однак не тільки колір впливає на людину, а й людина впливає на колір. Вибираючи для себе одяг, деталі інтер'єру і т. д., людина сама визначає свій психофізичний стан.

З давніх часів одяг був і залишається дзеркалом, у якому відображається вся історія людства. У наш час одяг не втрачає своєї актуальності та є засобом самовираження. Одяг – це насамперед стиль та відображення внутрішнього світу, окрім тепла та комфорту. За допомогою костюма людина розповідає про себе і «висловлює» своє ставлення до навколишнього світу.

Людству на будь-якому етапі його розвитку доводилося розв'язувати різні питання з урізноманітнення одягу за допомогою зміни або поєднання силуетів, конструктивно-декоративних елементів і, обов'язково, кольорів. З розвитком швейної галузі з'явилися нові текстильні матеріали, сучасне швейне обладнання, новітні технології виготовлення виробів. Усе це потребує нового переосмислення процесу професійної підготовки майбутніх фахівців

відповідної галузі.

Дослідженням професійної підготовки майбутніх фахівців займалися Н. Алік, В. Безрукова, Т. Дев'ятярова, Є. Ільїна, Е. Зебра, О. Кириченко, О. Коваленко, Я. Коменський, О. Марущак, С. Пальчевський, В. Радкевич, В. Салімон, Л. Тархан, Е. Ткаченко, Е. Шматко та ін. Значну увагу педагоги приділяють розвитку процесу навчання та способу сприймання навчального матеріалу.

Сприймання навчального матеріалу відіграє важливу роль в освітньому процесі, воно тісно пов'язане з осмисленням та засвоєнням навчальної інформації. Значну увагу вирішенню зазначеної проблеми приділяли такі дослідники, як Б. Ананьєв, К. Бардін, Л. Венгер, А. Запорожець, Є. Ігнат'єв, С. Ігнат'єв, З. Істоміна, Т. Казакова, Т. Комарова, В. Котляр, К. Кофка, М. Краснов, О. Леонт'єв, Н. Сакуліна, М. Серов, Н. Халезова, І. Янг та ін.

Психолог Б. Ананьєв [1] зазначав, що сприймання через зорову систему відбувається на трьох рівнях: через відчуття, сприймання й уяву, а через слухову систему – тільки на рівні уяви. Це означає що під час читання інформація сприймається краще, ніж «на слух».

І. Янг відзначав, що орган слуху дорослої людини може пропустити за той самий час 1000 одиниць інформації, а орган зору – 100 000 [2].

М. Краснов наводить такі дані з приводу сприймання людиною інформації:

- людина запам'ятовує 15 % інформації, одержуваної в мовній формі;
- людина запам'ятовує до 25 % – у зоровій;
- якщо обидва способи передавання інформації використовуються одночасно, вона може сприйняти до 65 % змісту цієї інформації [3].

За даними ООН, людина запам'ятовує 10 % прочитаного, 20 % почутого і 30 % побаченого. Якщо людина і чує, і бачить, рівень її запам'ятовування збільшується до 50 %, а якщо чує, бачить і після цього обговорює – до 70 % [2].

Як засіб психологічного впливу, колір налаштовує на навчання та сприймання інформації незалежно від його усвідомлення. Колір у освітньому процесі чинить фізіологічний, оптичний, психологічний вплив. Кольорове середовище впливає на психоемоційний стан по-різному.

М. Серов зазначив, що колір впливає на психіку людини за трьома напрямками:

- шкірні рецептори, які на підсвідомому рівні передають інформацію та специфічну енергію кольору;
- зір, сприймання кольору на рівні підсвідомого і свідомого;
- навколишнє середовище, тобто люди, які сприймають колір, і поведуться з нами відповідно до сприймання кольору [4].

Німецькі дослідники Г. Фрілінг та К. Ауер обґрунтували вплив кольору на особистість. За результатами своїх досліджень вони запропонували свою класифікацію кольорів: стимулювальні (теплі), дезінтегрувальні «холодні», пастельні, статичні, холодні темні, кольори «глухих» тонів та теплі темні тона [5].

Методологічною основою навчання є наукова теорія пізнання. Відповідно до неї навчальне пізнання, засвоєння навчального матеріалу починається з відчуттів і поетапно проходить сприймання, осмислення та розуміння, узагальнення, закріплення, застосування.

Сприймання є першим етапом засвоєння змісту навчальної дисципліни. Психологи пояснюють це тим, що в процесі розвитку людини спочатку складається чуттєвий (сенсорний) досвід. Через відчуття забезпечується пізнання зовнішніх ознак і властивостей об'єктів. Відчуття безпосередньо пов'язані зі сприйманням навчальної інформації, під яким у психології розуміють процес, що базується на відчуттях і відповідає за цілісне відображення предметів і явищ, що впливають на людину [1].

Сприймання як етап засвоєння знань вивчали І. Богданова, В. Бондар, Н. Волкова, С. Гончаренко, І. Малафійк, С. Пальчевський, О. Савченко, М. Фіцула та ін.

Відчуття є основою сприймання, однак не ототожнюються з ним. Відчуття стають складовими вищого рівня відображення дійсності, вказує С. Пальчевський. Сприймання нібито надбудовується над відчуттями [6].

Відчуття відображають окремі властивості предметів і явищ, а сприймання передбачає їх інтегрування. Такий підхід дозволяє розглядати сприймання як активний процес утворення цілісного перцептивного образу. Активізація забезпечується, якщо дати учням установку на що звернути увагу, поставити запитання, які активізують мислення [7].

Знання, які були вироблені людством і які педагог передає учням, обробляються ним певним чином; водночас і матеріал, який був оброблений вчителем, є частково передавачем його думок учням. Те, як матеріал сприймається, істотно залежить від того, як він подається. Очевидно, що роль навчальних завдань, які висуває вчитель перед дітьми на етапі сприймання матеріалу, дуже важлива.

Інакше сприймання називається первинним ознайомленням із матеріалом. Перша зустріч дитини з навчальним матеріалом може викликати прагнення глибше проникнути в нього, а іноді може відразу відштовхнути.

Сприймання навчального матеріалу завжди залежить від тих передумов, які були створені до його сприймання і створюються в процесі сприймання (аперцепція – залежність між результатами сприймання і минулим досвідом, інтересами).

Розвиток особистості учня залежить від його індивідуальних, вікових та гендерних особливостей.

Навчальна інформація належить до такого типу інформації, яка потребує тривалого опрацювання з боку вищої нервової діяльності учня. Розвиток інтелекту потребує нової інформації і вражень, отже, педагоги повинні враховувати це у своїй щоденній педагогічній діяльності.

У зв'язку з цим нам необхідно визначитися з індивідуальними особливостями учнів, оскільки кожна особистість унікальна, а значить, заслуговує особливого ставлення, тим більше, якщо мова йде про навчання та моделювання навчальних занять.

Характерними рисами сприймання є: предметність, цілісність, осмисленість, константність. Предметність виявляється у співвіднесенні відомостей про об'єкти із самими об'єктами як носіями певної інформації. Предмети і явища сприймаються як єдине ціле, в якому його окремі компоненти постають в єдності. Відсутність будь-якої деталі предмета не заважає цілісному сприйманню. Ставлення до предмета в цілому утворюється в процесі набуття досвіду та визначає його структуру. Процес сприймання полягає в тому, що форма, розмір, колір предметів сприймаються більш-менш стійко, незалежно від умов, при яких предмет сприймається. Осмислення сприйнятого залежить від досвіду і знань особистості. Тому одні й ті самі предмети людьми різного віку і освітнього рівня сприймаються і осмислюються по-різному [7].

У результаті сприймання у свідомості людини відображаються окремі властивості предметів і явищ, що діють в даний момент на органи чуття.

На сприймання навчального матеріалу впливають суб'єктивні та об'єктивні умови. Однією з об'єктивних умов, яка забезпечує адекватність сприймання, є колір.

Одним з найважливіших положень є те, що колір здатний закономірно виражати емоційне (особистісно-змістовне) ставлення суб'єкта до чогось значущого. У кольорі відбувається візуалізація емоційного ставлення. Властивість кольору перетворювати наш душевний стан і сигналізувати про цю зміну має зворотний бік. Якщо ми позначаємо когось (чи себе) за допомогою кольору, ми повідомляємо цим, який душевний стан викликає у нас цей об'єкт.

Колір використовується в професійній діяльності художниками, дизайнерами, поліграфістами, світлотехніками, хіміками, колориметристами, геологами, працівниками кіно і телебачення, фотографами, модельєрами, медиками та психологами. Це не просто цікава проблема, але і одна з умов вирішення конкретних практичних завдань. Виходячи з цього, кожен фахівець застосовує колір у певній функції. Для однієї групи людей важливі естетичні функції кольору, його здатність гармонізувати навколишню дійсність. Для іншої групи основоположною є інформаційна сутність кольору, ті значення, які закладені в ньому людством, і т. д.

Про те, що людина, специфічно реагує на кольори, було відомо давно. Кольори поліпшують розпізнавання об'єктів. Перше, що робить людина, коли розглядає зображення, – це пошук групи аналогічних предметів, а колір допомагає у цьому процесі.

Ми розпізнаємо предмети швидше, коли вони забарвлені реальними кольорами фізичного світу. Об'єкт іншого кольору (наприклад, синя полуниця) може викликати внутрішній конфлікт, який глядач повинен сам вирішити. Звісно, можна спеціально використовувати незвичайні кольори, створюючи щось творче, грайливе, суперечливе. Але якщо на меті – швидке сприймання об'єкта, то потрібно використовувати кольори, звичні для глядача.

Кольори можуть посилювати значення предметів та створювати необхідні акценти. Наш мозок змушений сам вишукувати цінний матеріал, а так як людину приваблюють яскраві і контрастні кольори, то глядачі будуть звертати увагу на інформацію, яка виділена.

Психологи давно виявили, що колір здатний чинити певний вплив на психіку людини. Виявляється це по-різному. У кожного кольору є своя довжина хвилі. Різні хвилі здатні впливати на організм по-різному.

Науковці (М. Люшер, Г. Фрілінг, К. Ауер, М. Серов, М. Куппер), що досліджували кольорове сприймання, зауважили, що в різних кольорових середовищах людині навіть думається по-різному. Інакше кажучи, колір – це мова, якою ми володіємо недостатньо у зв'язку з неусвідомлюваним характером сприймання [5].

Наука про кольори приписує кожному кольору визначені властивості та вплив. Мова йде про вплив на емоції, тобто здатність викликати почуття, впливати на настрій або навіть викликати його.

Емоційний вплив кольору на людину дуже різноманітний. Колір може заспокоювати, хвилювати, радувати, печалити, пригнічувати й веселити. Викликати відчуття теплоти й холоду, бадьорості й втоми, розширювати та звужувати простір, стимулювати зір, мозок, нерви; допомагати лікуванню хворих.

Кожний колір сприймається по-своєму, «несе» щось своє.

Червоний колір – збуджуючий, гарячий, енергійний, життєрадісний; він стимулює мозок, сприяє збільшенню м'язового напруження, підвищенню тиску та ритму дихання.

Оранжевий – яскравий, викликає радість, провокує або подразнює. Сприяє покращенню перетравлення їжі та прискоренню руху крові.

Жовтий – стимулює зір, мозок, нерви, створює веселість, заспокоює нерви.

Зелений – колір природи, спокою, свіжості, заспокоює нервову систему. Сприяє зниженню тиску крові.

Голубий – світлий, свіжий і прозорий. Впливає так само, як і зелений. Лікувальний колір, полегшує хворобливий стан.

Фіолетовий – пишний і благородний; позитивно діє на серце і легені. Колір втоми та смутку.

Коричневий – теплий; створює спокійний настрій, виражає стійкість та міцність предметів.

Сірий – холодний, діловий, сумний, створює апатію та сум.

Білий – легкий, холодний, благородний. Символ чистоти, добре поєднується з іншими кольорами.

Чорний – темний, важкий, різко знижує настрій. У невеликій кількості застосовується для контрасту та почуття таємничості.

Відзначимо також, що сприймання кольору залежить від розташування поверхні відносно глядача, у свою чергу, може вплинути на візуальну оцінку розмірів приміщення і температури повітря.

Навколишній світ завжди був і залишається наповненим кольорами. Ми ніколи не замислюємося, що означає для нас той чи інший колір одягу. А тимчасом він впливає на наш емоційний стан, настрій, самопочуття, на наш життєвий простір і життя в цілому. Це пов'язано з фізіологічним сприйманням кольорів. Недаремно нам подобається той чи інший колір, і ми

надаємо йому перевагу при виборі одягу, навіть не знаючи, що він розповідає про наш внутрішній світ, темперамент, характер та допомагає у роботі, навчанні.

Деякі кольори дарує нам сама природа, їм вторять ті, що створені людиною, безліч відтінків постійно переплітаються в сітківці нашого ока. Оскільки всі кольори є невід'ємною частиною життя, цілком логічно, що вони впливають на навколишнє середовище та людину.

Людина сприймає до 90 % інформації про світ завдяки зору. Звідси зрозуміло, що сприймання кольору є одним з найважливіших чинників впливу на життя людини, зокрема на навчання.

Цикл професійної підготовки майбутніх фахівців швейної галузі передбачає вивчення кількох спецдисциплін: спецмалювання, матеріалознавства швейного виробництва, обладнання швейного виробництва, технології швейних виробів, конструювання швейних виробів, моделювання швейних виробів, проектування швейних виробів і т. д. Кожна із зазначених дисциплін має свою мету, завдання і зміст. Отже, має на меті донести до своїх слухачів певні знання.

Педагогікою (а саме дидактикою) чітко окреслено структурні компоненти освітнього процесу: мета, завдання навчання, зміст, методи, засоби і форми організації навчання. За результатами нашого дослідження було встановлено, що одних лише правильно дібраних методик навчання буває замало. Учні (студенти) завжди по-різному сприймають, засвоюють та запам'ятовують навчальний матеріал. Виникає запитання: як сконструювати навчальну діяльність, створити всім учням (студентам) оптимальні умови навчання й розвитку відповідно до їхніх пізнавальних можливостей? Чи можна вплинути на процеси сприймання, засвоєння та запам'ятовування навчального матеріалу?

Обираючи методику навчання, учитель (викладач) має реально усвідомлювати особливості своїх учнів (студентів) та відповідно до них організовувати навчальний процес. Бажано при цьому взяти до уваги ще один компонент освітнього процесу – колір.

Оскільки, колір не є структурним компонентом освітнього процесу, викладачі зовсім не враховують колір свого костюма як засіб підвищення ефективності підготовки фахівців.

Зв'язок кольору, мислення та інтелекту має складний, неоднозначний характер. Причому цей зв'язок, безумовно, опосередковується емоційною сферою особистості.

Якщо розглядати колір як керівний об'єкт, то, грамотно обираючи його параметри, можна досягти необхідних реакцій від об'єкта управління. Можна домогтися підвищення продуктивності освітнього процесу.

Колір одягу є складним стимулом для зорової системи людини. Здатність розрізняти кольори становить істотну частину можливостей зорового сприймання людини.

У межах зорового сприймання колір викликає різну емоційну реакцію в кожній людини. Емоційний вплив кольору пов'язаний з фізіологічним впливом та асоціаціями, наявними у кольорі.

Ще представники древніх культур вважали, що у кожного кольору своя сфера впливу, що вони можуть бути ліками, нервувати або заспокоювати людину. Особливо відомо це було художникам.

Виникнення кольорового зору в людини є результатом довготривалого процесу еволюції. Вершиною розвитку цього еволюційного механізму є здібність людини не тільки орієнтуватися у зовнішньому світі, але і створювати для своїх щоденних та практичних цілей найбільш оптимальне і сприятливе для своєї діяльності кольорове середовище. Створення найбільш оптимального кольорового середовища є одним зі шляхів поліпшення умов трудової діяльності людей [5].

У швейній промисловості, окрім проблем наукової організації кольорового середовища, існує проблема, пов'язана з активною постійною зміною кольору об'єктів праці: швейних виробів, виготовлених із тканин різних фактур, кольорів, орнаментів.

У 70–80-х роках XX століття І. Савельєвим [8] проводилися дослідження у кілька етапів.

Перший етап був націлений на запам'ятовування окремих слів та знаходження пар

букв. Він показав, що запам'ятовування залежить від кольору оточення. Результати дослідження були такі: при оточенні червоного кольору кількість слів, які запам'ятали, в середньому становила 9,7; жовтогарячого – 9,3; жовтого – 9,6; зеленого – 7,7; синього – 7,3. Показник уваги при знаходженні букв у різнокольоровому оточенні: червоному – 11,3; жовтогарячому – 10,2; жовтому – 8,3; зеленому – 9,1; синьому – 6,7.

Отож, виявлено, що теплі кольори діють стимулююче, холодні – заспокійливо. Але це не значить, що оптимальним варіантом є червоне оточення й через нього ефективність праці збільшиться. Червоні та жовтогарячі кольори стимулюють тільки відносно невеликий проміжок часу. Тривале використання цих кольорів може привести до дискомфорту.

Другий етап відбувався безпосередньо під час виробництва. Він був націлений на вияв втомлюваності при роботі з різними тканинами. Утомлюваність при роботі з темними тканинами помірна, а зі світлими до обіду зростає, а після – рівномірно спадає.

На основі проведених досліджень було розроблено рекомендації для оптимальної послідовності та тривалості праці з тканинами різних кольорів залежно від стану здоров'я і нервової системи працівників, які дозволяють знизити втому протягом зміни та збільшити продуктивність праці. Було рекомендовано використовувати світлі блакитні або зелені матеріали, а також темні тканини в першій половині дня. Вироби з яскравих, теплих відтінків доцільно шити в кінці робочого дня. При цьому необхідно протягом зміни чергувати кольори з інтервалом не більше однієї години.

Гардероб будь-якої людини налічує велику кількість різних видів одягу, які різняться призначенням, текстильними матеріалами і кольором. Гардероб викладача не є винятком.

Так чи можна впливати на психоемоційний стан учнів (студентів) у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців швейної галузі?

Ми вирішили провести власне дослідження. Для реалізації поставленої мети було використано ряд теоретичних і емпіричних методів дослідження. Провідним на всіх етапах проведення дослідження був метод педагогічного експерименту, подальший аналіз і узагальнення його результатів з використанням статистичної та аналітичної обробки показників.

З метою вирішення завдань, поставлених у дослідженні, нами були розроблені опитувальник і анкети для вчителів (викладачів) та учнів (студентів). В основу розроблених матеріалів було внесено різнопланові питання пов'язані зі з'ясуванням ставлення особистості до кольорів, виявленням ставлення до кольорового оформлення навчальних приміщень (кабінети спецпредметів, швейні майстерні) та кольору одягу присутніх на уроці або занятті.

Розроблені анкети склалися з 16 двопланових запитань. Більша частина з них була розроблена з урахуванням наукових досліджень (І. Савельєв, Н. Серов) впливу кольору на процеси проектування і виготовлення швейних виробів. Інша частина спиралась на дослідження науковців з педагогіки та психології (М. Люшер, Г. Фрірінг, К. Ауер), пов'язаних із впливом кольору на психоемоційний стан особистості під час навчання.

Анкетуванню підлягали респонденти різних вікових груп. 96 % опитаних належали до молодшої вікової групи.

За результатами анкетування, спостереження на уроках зі спецдисциплін та занять виробничого навчання, усного опитування обох учасників освітнього процесу, математичної обробки даних було зроблено висновки:

- під час вибору найулюбленіших двох кольорів опитані надали перевагу зеленому (63 %) та синьому (43 %) кольорам;
- не улюбленими кольорами були зазначені коричневий (45 %) та фіолетовий (37 %);
- складено кольоровий ряд з урахуванням уподобань респондентів:
зелений – синій – червоний – сірий – чорний – фіолетовий – коричневий;
- заспокійливими кольорами обрано зелений та чорний;
- червоний акцентує та налаштовує на сприймання;
- зменшенню помилок має сприяти синій, зелений, білий та сірий;
- для оформлення кабінетів спецдисциплін обрано такі кольори:

- а) спецмалювання – синьо-сірий;
- б) матеріалознавство швейного виробництва – зелений;
- в) обладнання швейного виробництва – синій;
- г) технологія швейних виробів – зелений;
- д) конструювання швейних виробів – зелений;
- е) моделювання швейних виробів – фіолетовий;
- знайдено асоціацію кольорів спецпредметів (спецдисциплін):

- а) спецмалювання – фіолетовий;
- б) матеріалознавство швейного виробництва – зелений;
- в) обладнання швейного виробництва – жовтий;
- г) технологія швейних виробів – синій;
- д) конструювання швейних виробів – коричневий;
- е) моделювання швейних виробів – фіолетовий;
- у костюмі викладача мають переважати зелені, сині, жовті кольори;
- у костюмі викладача не бажано використовувати червоні, коричневі кольори;
- одяг учнів (студентів) має бути синій, сірий, білий, чорний;
- працювати у швейній майстерні бажано у червоному, зеленому, коричневому.

За результатами виконаної роботи складена таблиця зв'язку кольору зі спецпредметами (спецдисциплінами) (див. табл. 1).

Таблиця 1

Зв'язок кольору зі спецдисциплінами

Колір Спецпредмет	Червоний	Жовтогарячий	Жовтий	Зелений	Блакитний	Синій	Фіолетовий	Білий	Чорний	Коричневий	Сірий	Пурпуровий
Спецмалювання	┐						+	┐	┐			┐
Матеріалознавство швейного виробництва	┐			+		┐		┐	┐			
Обладнання швейного виробництва	┐	┐	+					┐	┐			
Технологія швейних виробів	┐					+		┐	┐			┐
Конструювання швейних виробів	┐			┐				┐	┐	+		
Моделювання швейних виробів	┐						+	┐	┐			

Примітка: + – колір використовується окремо або у поєднанні з іншим;

┐ – колір використовується короткочасно або у поєднанні з іншим.

Наявність здобутків із застосування кольору в навколишньому середовищі не дозволяє поки що вирішити проблему впливу кольору одягу на процес професійної підготовки майбутніх фахівців з максимальною ефективністю.

За результатами нашого дослідження було розроблено кілька рекомендацій для викладацького складу закладів професійної та вищої професійної освіти, де відбувається підготовка майбутніх фахівців швейної галузі:

- під час викладання великого обсягу навчального матеріалу (урок засвоєння нових знань, лекційне заняття) доречно використовувати одяг жовтих, зелених, синіх кольорів;
- при проведенні аудиторних лабораторних та практичних занять викладачу рекомендується мати одяг блакитного або зеленого кольорів;
- червоний колір в одязі доречно використовувати для короткочасного впливу під час

контролю знань учнів (студентів) або проведення вступного інструктажу;

- для проведення відкритих уроків, урочистих заходів варто використовувати фіолетовий колір одягу;

- робота з цифрами на заняттях з проектування швейних виробів (конструювання швейних виробів) має супроводжуватись одягом жовтогарячих кольорів;

- для занять з художнього проектування швейних виробів (спецмалювання, моделювання швейних виробів) бажано обирати холодні відтінки фіолетового кольору;

- робота з текстом, схемами (механізмами швейного обладнання) потребує синього кольору;

- робота зі схемами переплетень текстильних матеріалів, повузлової обробки костюма і одягу в цілому (на заняттях з матеріалознавства швейного виробництва і технології швейних виробів) ефективнішою буде при використанні зеленого кольору;

- заняття з виробничого навчання потребують одягу зелених або поєднання синьо-зелених кольорів, а наявність різних відтінків коричневого кольору задає рівномірний темп виробничого процесу;

- наявність чорного кольору в костюмі викладача у вигляді окремих конструктивно-декоративних елементів дозволить підкреслити основний колір та пом'якшити його вплив на психоемоційний стан учнів (студентів).

Не змінюючи кардинально гардероб учителів (викладачів) освітніх закладів, які взяли участь в експерименті, ми намагалися підкоригувати функції повсякденного костюма і підвищити педагогічну майстерність викладача.

Результати дослідної роботи дають підстави для висновку про ефективність розроблених рекомендацій щодо використання кольору одягу в освітньому процесі в умовах типової структури уроку ЗПО та ЗВО.

Викладачам при виборі кольору одягу рекомендується брати до уваги рівень попередньої підготовки учнів (студентів), розклад занять та теми спецпредметів (спецдисциплін), що мають викладатися.

Висновки. Опрацювавши та проаналізувавши науково-методичну, психолого-педагогічну та спеціальну (з проектування швейних виробів) літературу, можна стверджувати, що численні дослідження науковців пов'язані з використанням кольорів будь-де, але не в освітньому процесі навчання фахівців швейної галузі.

Зір є основним джерелом інформації про зовнішній світ і колір є невід'ємною властивістю всіх предметів. Навколишній світ – це комбінація світлових плям різної яскравості та кольору.

Колір як сукупність відтінків становить стійку семантичну структуру, співвіднесену з емоційно-особистісними особливостями людини. Колір є самостійною системою орієнтації в дійсності, незалежної від предметної. А предмети за допомогою кольору пов'язані з нашим душевним і функціональним станом.

Численні дослідження доводять, що колір здатний чинити певний вплив на психіку людини. Мова йде про здатність викликати почуття, впливати на настрій, мислення і працездатність. Оскільки колір здатний діяти на підсвідомому рівні, він стає дуже привабливим засобом впливу на людину й учнів (студентів).

Таким чином, використання кольору в навчально-виробничому процесі майбутніх фахівців швейної галузі є однією з умов вирішення конкретних освітніх завдань. Розроблені нами рекомендації для викладацького складу закладів професійної та вищої професійної освіти дозволили підвищити ефективність сприймання і засвоєння нового навчального матеріалу та рівень фахової підготовки в цілому. Сподіваємось, що результати нашого дослідження дозволять покращити процес професійної готовності майбутніх фахівців не тільки швейної галузі.

Перспективи подальших розвідок можуть бути пов'язані з розробленням колекцій одягу для учасників навчального процесу.

Список використаної літератури

1. Ананьев Б. Г. Сенсорно-перцептивная организация человека. Познавательные процессы: ощущения и восприятия. Москва, 1982. С. 7–30.
2. Ігнатенко Г. В., Ігнатенко О. В. Професійна педагогіка: навчальний посібник. Київ, 2013. 352 с.
3. Краснов Н. В. Актуальные проблемы организации обучения: *Вестник высшей школы*. 1977. № 6. С. 16–26;.
4. Серов Н. В. Цвет культуры: Психология, культурология, физиология. Санкт Петербург, 2004. 668 с.
5. Прищенко С. Кольорознавство. Київ: Кондор, 2018. 436 с.
6. Пальчевский С. С. Педагогіка: навч. посіб. 2-е вид. Київ: Каравела, 2008. 496 с.
7. Дуткевич П. В. Загальна психологія. Київ: Центр, 2019. 388 с.
8. Печкова Т. А. Современная наука о цвете и проблемы цветового проектирования. Москва, 1989. 134 с.

USING THE COLOR IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN SEWING INDUSTRY

Vasenok Tetiana

pedagogical Sciences Candidate (PhD), Associate Professor of Vocational Education
and Computer Technologies Department
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

Kosolap Maryna

master student
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

Introduction. *The modern labor market puts new demands on the content and training of future professionals; it requires their deep professional knowledge and creativity in a job. Strengthening the requirements for the specialists' professional training at different levels is due to the necessity of approximating it to international quality standards.*

Color, which serves as a control object for a person and which is represented as a complex control object, has a strong influence on the behavior and physical condition of a person. You can create comfortable working, training and rest conditions with it; you can achieve fatigue reduction, improving mood, attention concentration, increasing efficiency, etc. One of the most important functions of color is the ability to influence people and their environment.

Therefore, in order to implement the social order of the society aimed at improving the professional training of future specialists in sewing industry, it is necessary to use colors competently in the educational and production process. The issue of using the color in modern education is important for the vocational education system, because it meets today's training needs of future personnel in sewing industry.

The purpose of the article is to analyze modern researches on the effects of color on humans that can be used in the professional training of future specialists in the light industry.

Methods. To achieve the aim, general scientific research methods are used: the methods of observation, comparison, measurement, calculation, analysis, modeling and experiment.

Results. The main results of the study are the theoretical development and proving the main ideas and principles of the studied problem, the development of recommendations for teaching staff of vocational schools and higher education institutions on using the colors of clothing in the educational and production process.

Originality. Scientific novelty of the research is to develop and prove the influence of color on the psycho-emotional state of a person and his / her feelings, sensation, perception and imagination; the recommendations for teaching staff of vocational schools and higher education institutions on using the color of clothing for implementing it into the educational and production process at the stage of understanding the new material by students.

Conclusion. According to the results of the research, several recommendations were made for the teaching staff of vocational schools and higher education institutions, where future specialists in sewing industry are trained:

- it is appropriate to use clothes of yellow, green, blue in the course of teaching a large amount of educational material (the lesson of new knowledge acquisition, a lecture);
- it is recommended to wear blue or green clothes by the teacher during classroom laboratory and practical classes;

- it is advisable to use red in clothing for short-term influence while controlling the knowledge of students (pupils) or introductory instruction;
- purple clothes should be used for public lessons, celebrations;
- work with numbers in the sewing products design (designing sewing products) should be accompanied by clothing in orange;
- it is advisable to choose cold shades of purple for the artistic design of sewing products (special drawing, modeling of sewing products);
- work with text, schemes (mechanisms of sewing equipment) needs blue;
- work with the schemes of interlacing of textile materials, knot processing of costume / suit and clothing in general (at the lessons on material science of clothing production and sewing products technology) will be more effective when using green;
- production training classes require green clothes or a combination of blue-green colors, and different shades of brown are able to set a uniform pace of the production process;
- the black color in the teacher's suit in the form of separate structural and decorative elements will allow to emphasize the main color and to soften its effect on the psychic and emotional state of pupils (students).

Teachers are advised to take into account the level of pre-service training of pupils (students), the timetable of classes and the topics of special subjects (special courses) when choosing the color of clothing.

Key words: educational process, perception, color, clothing color, vocational (professional) training.

References

1. Ananiev, B. G. (1982) Sensorno-pertseptivnaya organizatsiya cheloveka. Poznavatelnyie protsessy: oshchushcheniya i vospriyatiya. Moskva: Institut prakticheskoi psihologii [in Russian].
2. Ihnatenko, H. V., Ihnatenko, O. V. (2013) Profesiyna pidhotovka: navchalny posibnyk. Kyiv: Slovo [in Ukrainian].
3. Krasnov, N. V. (1977) Aktualnyie Problemy Orhanizatsyi i obucheniya. Moskva: Vestnyk Vysshey Shkoly. 6. 16-26 [in Russian].
4. Serov, N. V. (2004) Tsvet kultury: Psihologiya, kulturologiya, fiziologiya. St. Petersburg [in Russian].
5. Prishenko, S. (2018) Koloroznavstvo. Kyiv: Kondor [in Ukrainian].
6. Palchevsky, S. S. (2008) Pedahohika: navch. posibnyk. 2 vydannia. Kyiv: Caravella [in Ukrainian].
7. Dutkevich, P. V. (2019) Zagalna psihologiya. Kyiv: Chentr [in Ukrainian].
8. Pechkova, T. A. (1989) Sovremennaya nauka o tsvete i problem tsvetovoho proektirovaniya. Moskva [in Russian].

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЦВЕТА В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ШВЕЙНОЙ ОТРАСЛИ

Васенок Татьяна Михайловна

кандидат педагогических наук, доцент кафедры профессионального образования
и компьютерных технологий

Глуховский национальный педагогический университет имени Александра Довженко

Косолап Марина Святославовна

магистрантка

Глуховский национальный педагогический университет имени Александра Довженко

Проанализированы требования сегодняшнего дня к процессу профессиональной подготовки будущих специалистов швейной отрасли, существующие исследования влияния цвета на человека и окружающую его среду. Изучено научно-методическую, психолого-педагогическую и специальную (по проектированию швейных изделий) литературу. Раскрыты возможности процесса восприятия как первого этапа усвоения знаний; влияния цвета на психоэмоциональное состояние человека и его чувства, восприятие и представления. Разработаны, экспериментально проверены и предложены рекомендации преподавательскому составу учреждений профессионального и высшего профессионального образования по использованию цвета одежды для внедрения в учебно-производственный процесс. Результаты исследования позволят улучшить процесс профессиональной подготовки будущих специалистов не только швейной отрасли.

Ключевые слова: образовательный процесс, восприятие, цвет, цвет одежды, профессиональная подготовка.

Отримано редакцією 17.09.2019 р.